

31993L0109

30.12.1993

EUROOPA ÜHENDUSTE TEATAJA

L 329/34

NÕUKOGU DIREKTIIV 93/109/EÜ,**6. detsember 1993,****millega sätestatakse üksikasjalik kord, mille alusel liikmesriigis elavad, kuid selle riigi kodakondsuseta liidu kodanikud saavad kasutada õigust hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel**

EUROOPA LIIDU NÕUKOGU,

võttes arvesse Euroopa Ühenduse asutamislepingut, eriti selle artikli 8b lõiget 2,

võttes arvesse komisjoni ettepanekut,

võttes arvesse Euroopa Parlamendi arvamust ⁽¹⁾

ning arvestades, et:

Euroopa Liidu leping tähistab uut etappi Euroopa rahvaste üha tihedama liidu loomises; üks liidu ülesandeid on ühtekuuluvust ja solidaarsust ilmutaval viisil korraldada suhteid liikmesriikide rahvaste vahel; tema põhieesmärkide hulgas on liikmesriikide kodanike õiguste ja huvide kaitse tugevdamine liidu kodakondsuse sisseadmise kaudu;

Euroopa Liidu lepingu II jaotisega, millega Euroopa Ühenduse asutamisega seoses muudetakse Euroopa Majandusühenduse asutamislepingut, seatakse selle eesmärgi saavutamiseks sisse liikmesriikide kõikidele kodanikele kuuluv liidu kodakondsus, millega seoses antakse nendele kodanikele hulk õigusi;

Euroopa Ühenduse asutamislepingu artikli 8b lõikes 2 sätestatud õigus hääletada ja kandideerida elukohaliikmesriigis Euroopa Parlamendi valimistel on kodanike ja mittekodanike vahelise mitte-diskrimineerimise põhimõtte kohaldamine ja kaasneb kõnealuse lepingu artiklis 8a nimetatud vaba liikumise ja elamise õigusega;

EÜ asutamislepingu artikli 8b lõige 2 käsitleb ainult võimalust kasutada õigust hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel ega piira EÜ asutamislepingu artikli 138 lõike 3 kohaldamist, millega nähakse ette nendeks valimisteks ühtse menetluse kehtestamine kõikides liikmesriikides; selle peamine eesmärk on

kaotada kodakondsusnõue, mis praegu nende õiguste kasutamiseks peab enamikus liikmesriikides täidetud olema;

EÜ asutamislepingu artikli 8b lõike 2 kohaldamine ei eelda liikmesriikide valimissüsteemide ühtlustamist; peale selle ei tohi EÜ asutamislepingu artikli 3b kolmandas lõigus sätestatud proportsionaalsuse põhimõtet arvesse võttes ühenduse õigusaktide sisu selles valdkonnas minna kaugemale sellest, mis on vajalik EÜ asutamislepingu artikli 8b lõikes 2 väljendatud eesmärgi saavutamiseks;

EÜ asutamislepingu artikli 8b lõike 2 eesmärk on tagada, et kõik liidu kodanikud hoolimata sellest, kas nad on elukohaliikmesriigi kodanikud või mitte, saaksid selles riigis samadel tingimustel õiguse hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel; mittekodanike suhtes kohaldatavad, sealhulgas elamisperioodi ja elukohatõendiga seotud tingimused peaksid olema samasugused kui asjaomase liikmesriigi kodanike suhtes kohaldatavad tingimused;

EÜ asutamislepingu artikli 8b lõige 2 annab elukohaliikmesriigis õiguse hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel, asendamata sellega siiski hääletamis- ja kandideerimisõigust liikmesriigis, mille kodanik liidu kodanik on; tuleb austada liidu kodanike vabadust valida liikmesriik, kus Euroopa valimistest osa võtta, tagades siiski selle, et inimesed seda vabadust ei kuritarvitaks, hääletades või kandideerides rohkem kui ühes riigis;

iga erand käesoleva direktiivi üldeeskirjadest peab vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 8b lõikele 2 olema õigustatud liikmesriigi eriomaste probleemidega; kõik erandid tuleb nende iseloomu tõttu uuesti läbi vaadata;

niisugused eriomased probleemid võivad tekkida liikmesriigis, kus riigi kodakondsuseta hääleõiguslikus vanuses liidu kodanike osa on keskmisest märgatavalt suurem; kui niisugused kodanikud moodustavad rohkem kui 20 % kogu valijaskonnast, on erandid õigustatud; niisugused erandid peavad põhinema elamisperioodi-kriteeriumil;

⁽¹⁾ EÜT C 329, 6.12.1993.

liidu kodakondsus on ette nähtud selleks, et võimaldada liidu kodanikel elukohariigis paremini kohaneda; sellega seoses on asutamislepingu autorite kavatsustega kooskõlas vältida igasugust vastandamist riigi kodakondsusega ja kodakondsuseta kandidaatide nimekirjade vahel;

vastandamisohk tekib eriti liikmesriigis, kus riigi kodakondsuseta hääleõiguslikus vanuses liidu kodanike osa ületab 20 % seal elavate hääleõiguslikus vanuses liidu kodanike koguarvust, ja seetõttu on oluline, et kõnealune liikmesriik võib vastavalt asutamislepingu artiklile 8b ette näha kandidaatide nimekirjade koosseisu käsitlevad erisätted;

tuleb arvestada asjaolu, et teatud liikmesriikides on seal elavatel teiste liikmesriikide kodanikel õigus hääletada selle riigi parlamendivalimistel ja seetõttu võib käesoleva direktiivi teatavatest sätetest nendes liikmesriikides loobuda,

ON VASTU VÕTNUD KÄESOLEVA DIREKTIIVI:

I PEATÜKK

ÜLDSÄTTED

Artikkel 1

1. Käesoleva direktiiviga sätestatakse üksikasjalik kord, mille alusel liikmesriigis elavad, kuid selle riigi kodakondsuseta liidu kodanikud saavad selles riigis kasutada õigust hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel.

2. Käesolev direktiiv ei mõjuta liikmesriikide sätteid, mis käsitlevad väljaspool liikmesriiki elavate selle riigi kodanike hääletamis- või kandideerimisõigust.

Artikkel 2

Käesolevas direktiivis kasutatakse järgmisi mõisteid:

1. *Euroopa Parlamendi valimised* — esindajate otsesed ja üldised valimised Euroopa Parlamenti vastavalt 20. septembri 1976. aasta aktile; ⁽¹⁾
2. *valimispiirkond* — liikmesriigi territoorium, kus kooskõlas eespool nimetatud aktiga ja selle raames vastavalt kõnealuse liikmesriigi valimisseadusele selle liikmesriigi rahvas valib Euroopa Parlamendi liikmeid;
3. *elukohaliikmesriik* — liikmesriik, kus liidu kodanik elab, kuid mille kodanik ta ei ole;

⁽¹⁾ EÜT L 278, 8.10.1976, lk 5.

4. *päritoluliikmesriik* — liikmesriik, mille kodanik liidu kodanik on;
5. *ühenduse valija* — iga liidu kodanik, kellel vastavalt käesolevale direktiivile on oma elukohaliikmesriigis õigus hääletada Euroopa Parlamendi valimistel;
6. *kandideerimisõiguslik ühenduse kodanik* — iga liidu kodanik, kellel vastavalt käesolevale direktiivile on oma elukohaliikmesriigis õigus kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel;
7. *valijate register* — ametlik register, millesse on kantud kõik selle valimisringkonna või omavalitsusüksuse hääleõiguslikud valijad ja mille koostab ning ajakohastab pädev asutus elukohaliikmesriigi valimisseaduse alusel, või rahvastikuregister, kui see näitab ära hääleõiguslikkuse;
8. *kontrollpäev* — päev või päevad, mil liidu kodanikud peavad elukohaliikmesriigi õiguse kohaselt vastama nõuetele, et selles liikmesriigis hääletada või kandideerida;
9. *ametlik avaldus* — asjaomase isiku avaldus, milles esineva ebatäpsuse puhul rakendatakse kooskõlas siseriiklike õigusaktidega selle isiku suhtes sanktsioon.

Artikkel 3

Isikul, kes kontrollpäeval:

- a) on liidu kodanik asutamislepingu artikli 8 lõike 1 teise lõigu tähenduses;
- b) ei ole elukohaliikmesriigi kodanik, aga vastab seoses hääletamis- ja kandideerimisõigusega samadele tingimustele, mis selle riigi õigusega on kehtestatud oma kodanike suhtes,

on õigus elukohaliikmesriigis hääletada ja kandideerida Euroopa Parlamendi valimistel, kui vastavalt artiklitele 6 ja 7 ei ole temalt neid õigusi ära võetud.

Kui elukohaliikmesriigi kodanike kandideerimise puhul eeldatakse, et nad on olnud kodanikud teatava miinimumperioodi jooksul, loetakse liidu kodanikud, kes sama pika perioodi jooksul on olnud ühe liikmesriigi kodanikud, sellele tingimusele vastavateks.

Artikkel 4

1. Ühenduse valijad kasutavad oma õigust hääletada kas elukoha- või päritoluliikmesriigis. Ükski isik ei tohi samadel valimistel hääletada rohkem kui üks kord.
2. Ükski isik ei tohi samadel valimistel kandideerida enamas kui ühes liikmesriigis.

Artikkel 5

Kui hääletamiseks või kandideerimiseks peavad elukohaliikmesriigi kodanikud elama teatava miinimumperioodi jooksul selles valimispiirkonnas, loetakse sama pika perioodi jooksul teistes liikmesriikides elanud ühenduse valijad ja kandideerimisõiguslikud ühenduse kodanikud kõnealusele tingimusele vastavateks. Käesoleva sätte kohaldamine ei piira valimisringkonnas või omavalitsusüksuses elamise kestust käsitlevaid eritingimusi.

Artikkel 6

1. Liidu kodanik, kes elab liikmesriigis, mille kodanik ta ei ole, ja kellelt tema elukoha- või päritoluliikmesriigi õiguse alusel on kriminaal- või tsiviilõigusliku üksikotsusega kandideerimisõigus ära võetud, ei saa kõnealust õigust kasutada elukohaliikmesriigis Euroopa Parlamendi valimistel.

2. Liidu kodaniku taotlus kandideerida elukohaliikmesriigis Euroopa Parlamenti lükatakse tagasi, kui kõnealune kodanik ei saa esitada artikli 10 lõikes 2 nimetatud tõendit.

Artikkel 7

1. Elukohaliikmesriik võib kontrollida, kas liidu kodanikelt, kes on avaldanud soovi kasutada seal oma hääletamisõigust, ei ole kõnealust õigust päritoluliikmesriigis mõne tsiviil- või kriminaalõigusliku üksikotsusega ära võetud.

2. Käesoleva artikli lõike 1 kohaldamisel võib elukohaliikmesriik teatada päritoluliikmesriigile artikli 9 lõikes 2 nimetatud avaldusest. Sel eesmärgil antakse päritoluliikmesriigist asjakohane ja tavaliselt kättesaadav teave õigeaegselt ja sobival viisil; niisugune teave võib sisaldada üksnes üksikasju, mis käesoleva artikli rakendamiseks on tingimata vajalikud ja mida võib kasutada ainult sellel eesmärgil. Kui antud teave lükkab avalduse sisu ümber, võtab elukohaliikmesriik asjakohased meetmed, et mitte lubada kõnealusel isikul hääletada.

3. Päritoluliikmesriik võib õigeaegselt ja sobival viisil esitada elukohaliikmesriigile igasugust käesoleva artikli rakendamiseks vajalikku teavet.

Artikkel 8

1. Ühenduse valija võib kasutada oma õigust elukohaliikmesriigis hääletada, kui ta on selleks soovi avaldanud.

2. Kui hääletamine on elukohaliikmesriigis kohustuslik, on hääletamiseks soovi avaldanud ühenduse valijad kohustatud hääletama.

II PEATÜKK

HÄÄLETAMIS- JA KANDIDEERIMISÕIGUSE KASUTAMINE

Artikkel 9

1. Liikmesriigid võtavad vajalikud meetmed, et võimaldada hääletamiseks soovi avaldanud ühenduse valija kanda valijate registrisse aegsasti enne valimispäeva.

2. Et tema nimi oleks kantud valijate registrisse, esitab ühenduse valija samad dokumendid nagu riigi kodakondsusega valija. Ta esitab ka ametliku avalduse, kus on nimetatud:

- a) tema kodakondsus ja aadress elukohaliikmesriigi valimispiirkonnas;
- b) vajaduse korral päritoluliikmesriigi omavalitsusüksus või valimisringkond, mille valijate registrisse tema nimi oli viimati kantud, ja
- c) et ta kasutab oma hääletamisõigust ainult elukohaliikmesriigis.

3. Elukohaliikmesriik võib lisaks nõuda, et ühenduse valija peab:

- a) nimetama oma lõike 2 alusel tehtud avalduses, et temalt ei ole päritoluliikmesriigis hääletamisõigust ära võetud;
- b) esitama kehtiva isikut tõendava dokumendi, ja
- c) märkima kuupäeva, millest alates ta on elanud kõnealuses või mõnes teises liikmesriigis.

4. Valijate registrisse kantud ühenduse valijad jäävad sellesse registrisse samadel tingimustel kui kodakondsusega valijad, kuni nad nõuavad sealt eemaldamist või kuni nad sealt automaatselt eemaldatakse, sest nad ei vasta enam hääletamisõiguse kasutamise nõuetele.

Artikkel 10

1. Kandideerimistaotluse esitamisel esitab ühenduse kodanik samad tõendavad dokumendid nagu riigi kodakondsusega kandidaat. Ta esitab ka ametliku avalduse, kus on nimetatud:

- a) tema kodakondsus ja aadress elukohaliikmesriigi valimispiirkonnas;

b) et ta ei kandideeri Euroopa Parlamenti mõnes teises liikmesriigis; ja

c) vajaduse korral päritoluliikmesriigi omavalitsusüksus või valimisringkond, mille valijate registrisse tema nimi oli viimati kantud.

2. Kandideerimistaotluse esitamisel peab ühenduse kodanik esitama ka päritoluliikmesriigi pädevate haldusasutuste tõendi selle kohta, et temalt ei ole selles liikmesriigis kandideerimisõigust ära võetud või et need asutused ei tea niisugusest õiguse äravõtmisest.

3. Elukohaliikmesriik võib kandideerimisõiguslikult ühenduse kodanikult nõuda ka kehtiva isikut tõendava dokumendi esitamist. Ta võib lisaks nõuda, et ühenduse kodanik nimetaks kuupäeva, millest alates ta on liikmesriigi kodanik.

Artikkel 11

1. Elukohaliikmesriik teatab asjaomasele isikule, kuidas tema taotlust valijate registrisse kandmiseks lahendatakse või kandideerimistaotluse vastuvõtmine otsustatakse.

2. Kui keeldutakse isikut valijate registrisse kandmast või tema kandideerimistaotlus tagasi lükatakse, on kõnealusel isikul õigus õiguskaitsevahenditele samadel tingimustel, mida elukohaliikmesriigi õigusaktid näevad ette selliste valijate või kandideerimisõiguslike isikute puhul, kes on tema kodanikud.

Artikkel 12

Elukohaliikmesriik teatab ühenduse valijatele ja kandideerimisõiguslikele ühenduse kodanikele õigeaegselt ja asjakohasel viisil hääletamis- ja kandideerimisõiguse kasutamise tingimustest ja üksikasjalikust korrast selles riigis.

Artikkel 13

Liikmesriigid vahetavad artikli 4 rakendamiseks nõutavat teavet. Selleks edastab elukohaliikmesriik artiklites 9 ja 10 nimetatud ametliku avalduse alusel päritoluliikmesriigile aegsasti enne valimispäeva teabe valijate registrisse kantud või kandideerivate päritoluliikmesriigi kodanike kohta. Päritoluliikmesriik võtab kooskõlas oma siseriiklike õigusaktidega asjakohased meetmed tagamaks, et tema kodanikud ei valiks rohkem kui üks kord ega kandideeriks enamas kui ühes liikmesriigis.

III PEATÜKK

ERANDID JA ÜLEMINEKUSÄTTED

Artikkel 14

1. Kui 1. jaanuaril 1993. aastal on liikmesriigis hääleõiguslikus vanuses ja kõnealusel riigis elavate, kuid selle riigi

kodakondsuseta liidu kodanike osa suurem kui 20 % seal elavate hääleõiguslikus vanuses liidu kodanike koguarvust, võib kõnealusel liikmesriik erandina artiklitest 3, 9 ja 10:

a) reserveerida hääletamisõiguse üksnes nendele ühenduse valijatele, kes on kõnealusel liikmesriigis elanud miinimumperioodi, mis ei tohi olla pikem kui viis aastat;

b) reserveerida kandideerimisõiguse üksnes nendele kandideerimisõiguslikele ühenduse kodanikele, kes on kõnealusel liikmesriigis elanud miinimumperioodi, mis ei tohi olla pikem kui 10 aastat.

Need sätted ei piira asjakohaste meetmete kohaldamist, mida kõnealusel liikmesriik võib võtta kandidaatide nimekirjade koosseisu suhtes, et eelkõige soodustada riigi kodakondsuseta liidu kodanike integratsiooni.

Ühenduse valijate ja kandideerimisõiguslike ühenduse kodanike suhtes, kellel päritoluliikmesriigist väljapoole elamaasumise või selle kestuse tõttu ei ole selles päritoluriigis hääletamis- või kandideerimisõigust, ei kohaldata siiski eespool sätestatud elamisperioodi pikkuse tingimusi.

2. Kui 1. veebruaril 1994 näevad liikmesriigi õigusaktid ette, et kõnealusel liikmesriigis elavatel teise liikmesriigi kodanikel on õigus valida selle riigi parlamenti ja et neid võidakse selleks kanda kõnealusel riigi valijate registrisse täpselt samadel tingimustel nagu riigi kodakondsusega valijaid, võib esimene liikmesriik erandina käesolevast direktiivist nende kodanike puhul loobuda artiklite 6—13 kohaldamisest.

3. 31. detsembril 1997 ja seejärel iga kord 18 kuud enne Euroopa Parlamendi valimisi esitab komisjon Euroopa Parlamendile ja nõukogule aruande kontrollimaks, kas asjaomastele liikmesriikidele vastavalt EÜ asutamislepingu artikli 8b lõikele 2 tehtud erand on veel õigustatud, ning teeb ettepaneku vajalike kohanduste tegemiseks.

Lõike 1 alusel erandeid rakendavad liikmesriigid annavad komisjonile kogu vajaliku taustteabe.

Artikkel 15

Neljandate Euroopa Parlamendi otseste valimiste puhul kohaldatakse järgmisi erisätteid:

a) liidu kodanike suhtes, kellel 15. veebruaril 1994 juba on elukohaliikmesriigis hääletamisõigus ja kelle nimed on kantud elukohaliikmesriigi valijate registrisse, ei kohaldata artiklis 9 sätestatud formaalsusi;

b) liikmesriigid, kus valijate registrid on kinnitatud enne 15. veebruari 1994, võtavad vajalikud meetmed, võimaldamaks hääletamisõigust kasutada soovivat ühenduse valijat kanda oma nimed valijate registrisse aegsasti enne valimispäeva;

- c) liikmesriigid, kes ei koosta konkreetset valijate registrit, kuid näitavad hääleõiguslikkust rahvastikuregistris ja kus valimine ei ole kohustuslik, võivad kõnealust süsteemi kohaldada ka selles registris olevate ühenduse valijate suhtes, kes pärast neile nende õigustest eraldi teatamist ei ole avaldanud soovi kasutada hääletamisõigust oma päritoluliikmesriigis. Nad edastavad päritoluliikmesriigile dokumendi, mis näitab nende valijate väljendatud kavatsust hääletada elukohaliikmesriigis;
- d) liikmesriigid, kus kandidaatide ülesseadmine erakondade ja poliitiliste rühmituste siseselt reguleeritakse seadustega, võivad sätestada, et vastavalt sellele õigusaktile enne 1. veebruari 1994 alustatud protseduurid ja sellega seoses vastu võetud otsused jäävad jõusse.

IV PEATÜKK

LÕPPSÄTTED

Artikkel 16

Komisjon esitab Euroopa Parlamendile ja nõukogule 31. detsembriks 1995 aruande käesoleva direktiivi kohaldamise kohta seoses 1994. aasta juuni Euroopa Parlamendi valimistega. Nimetatud aruande alusel võib nõukogu komisjoni ettepanekul ja pärast Euroopa Parlamendiga konsulteerimist ühehäälselt vastu võtta käesolevat direktiivi muutvad sätted.

Artikkel 17

Liikmesriigid võtavad käesoleva direktiivi järgimiseks vajalikud õigus- ja haldusnormid vastu hiljemalt 1. veebruaril 1994. Nad teatavad sellest viivitamata komisjonile.

Kui liikmesriigid need meetmed vastu võtavad, lisavad nad nendesse meetmetesse või nende meetmete ametliku avaldamise korral nende juurde viite käesolevale direktiivile. Viitamise viisi näevad ette liikmesriigid.

Artikkel 18

Käesolev direktiiv jõustub *Euroopa Ühenduste Teatajas* avaldamise päeval.

Artikkel 19

Käesolev direktiiv on adresseeritud liikmesriikidele.

Brüssel, 6. detsember 1990

Nõukogu nimel

eesistuja

W. CLAES